

Pētījums par vecuma cenza samazināšanu pašvaldību vēlēšanās

Monta Bērziņa

Talsu Valsts ģimnāzijas 12.a klases skolniece Rūta Amstere un Laura Brāle ar izstrādāto zinātniski pētniecisko darbu «Argumenti «par» un «pret» vecuma cenza samazināšanu pašvaldību vēlēšanās Latvijā» (darba vadītāja skolotāja Antra Grūbe) piedalījās Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes rīkotajā pētniecības darbu konkursā. Ģimnāzistes ieguva 1. vietu politoloģijas nozarē.

(Pirmās vietas ieguvēji saņem diplomu, papildu 100 punktus un priekšrocības konkursā uz valsts budžeta dotēto studiju vietu sekcijai atbilstošajā studiju programmā). Darbu vērtēja un jautājumus uzdeva profesors Ivars Ījabs.

Darbā tika pētītas iespējas jauniešiem no 16 gadu vecuma piedalīties pašvaldību vēlēšanās. Viņas tikās ar Talsu novada pašvaldības deputātiem, intervēja viņus, kā arī izmantoja fokusgrupas metodi, vienlaikus runājot ar vairākiem deputātiem, vērtēja jauniešu juridisko statusu, psiholoģisko sagatavotību un iespēju iesaistīties atbildīgu lēmumu pieņemšanā, kā arī pētīja citu Eiropas Savienības dalībvalstu pieredzi. Latvijās mērogā nav veikti

Talsu Valsts ģimnāzijas 12.a klases skolniece Rūta Amstere (no labās) un Laura Brāle iepazīstina ar pētījumu «Argumenti «par» un «pret» vecuma cenza samazināšanu pašvaldību vēlēšanās Latvijā».

Arhīva foto

plašāki pētījumi par vēlēšanu vecuma cenza samazināšanas aspektiem.

«Autorcs ir sastapušās ar nepilngadīgu jauniešu zemo kompetences līmeni politiskos jautājumos un nepietiekamu interešu atbalstu pašvaldībā. Jāņem vērā fakts, ka sabiedrība noveco ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā,

kur jautājums par vecuma cenza samazināšanu kļūst aizvien aktuālāks, lai ilgtermiņā garantētu jauniešu līdzdalību politikā. Tēmas aktualitāti nosaka arī fakts, ka valsts jauniešiem 16 gadu vecumā ar likumu noteikusi dažādas atbildības, taču nav devusi tiesības izteikt savu viedokli, lai ietekmētu savā novadā notiekošos procesus.

Nemot vērā iegūto informāciju, tika noskaidrots, ka jauniešu gatavība piedalīties vēlēšanās ir dažāda, jo daļa uzskata, ka uz jauniešu iedarbojas pārāk daudz apkārtējo faktoru, piemēram, informācija sociālajos tīklos un citu pusaudžu viedoklis. Tomēr daļa politiķu paudusi nostāju, ka 16 gadus vecs jauniešis ir pietiekami nobriedis un spēj pieņemt patstāvīgus lēmumus līdzīgi kā 18 gadus vecs jauniešs. Nemot vērā strauju tehnoloģiju attīstību, tiek pieņemts, ka ātrāk veidojas arī jauniešu izpratne par pilsonisko līdzdalību.

Vērā ņemams arguments

ir 2011. gada 23. jūlijā izteiktās Eiropas Padomes aicinājums atbalstīt vecuma sliekšņa samazināšanu Eiropas valstīs — Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja pieņēma rezolūciju Nr. 1826, aicinot piešķirt vēlēšanu tiesības jau no 16 gadu vecuma visās 47 Eiropas Padomes valstīs visu veidu vēlēšanās. No Baltijas valstīm pirmā Eiropas Padomes aicinājumam ir sekojusi Igaunija, kas 2015. gada maijā jau pieņēma lēmumu par balsosnas vecuma samazināšanu pašvaldību vēlēšanās no 18 uz 16 gadiem. «Pretējā gadījumā — laikā, kad vairumā Eiropas valstu sabiedrība aizvien noveco, jaunieši netiek pietiekami iesaistīti politiskajos procesos,» brīdina Eiropas Padome. Vēlēšanu tiesību piešķiršana jau no 16 gadiem varētu palīdzēt uzlabot arī vēlēšanu aktivitāti, kas visā Eiropā kļūst par aizvien lielāku problēmu, īpaši vēlēšanu grupā vecumā no 18 līdz 24 gadiem. «Kā liecina pētījumi — jo ilgāk jauniešiem ir jāgaida, lai varētu iesaistīties politiskajā dzīvē, jo mazāk aktīvi viņi tajā ir, kļūstot pieauguši,» teikts pieņemtajā rezolūcijā. Tas nozīmē, ka, ļaujot jauniešiem piedalīties vēlēšanās no 16 gadu vecuma, varētu veicināt vēlēšanu īpatnsvāra pieaugšanu ilgtermiņā.

2017. gadā Igaunijas pašvaldību vēlēšanās vēlēšanu pulkam pievienojās ap 24 000 sešpadsmit un septi-

padsmīt gadus veci jaunieši. Papildus šā vecuma pilsoniņiem vēlēšanu tiesības tika piešķirtas arī nepilsoņu jauniešiem. Grozījumu autori norādījuši, ka izmaiņas vēlēšanu tiesībās bijušas vajadzīgas, jo Igaunijas sabiedrība noveco un ar katrām vēlēšanām pieaug to vecāka gadagājuma vēletāju skaits, kuri lemj arī par jaunāku paaudžu nākotni.

Vairākas Eiropas valstis, kā Šveicē, Vācijā, Austrijā un Norvēģijā, jau tiek praktizēta jauniešu līdzdalība pašvaldību vēlēšanās, balstoties uz nepieciešamību veicināt jauniešu interesi par politiku. Šī tendence liecina, ka balsttiesību piešķiršana jauniešiem no 16 gadu vecuma ir diskutabils jautājums daudzās Eiropas valstīs.

Balstoties uz secinājumiem,

atbilde uz pētāmo jautājumu, cik lielā mērā sabiedrība ir gatava atbalstīt balsttiesības no 16 gadu vecuma pašvaldību vēlēšanās, ir, ka vecuma cenza samazināšana vēlēšanās veicinātu pozitīvu ietekmi uz jauniešu, jo jaunieši izprastu demokrātijas pamatprincipu un savu lomu sabiedrībā, veidotu ciešāku saikni ar novada pašvaldību un tajā notiekošajiem procesiem, un rastu līdzsvaru starp jauniešiem piešķirtajām tiesībām un atbildību. Līdzlīdzāties jaunieši 16 gadu vecumā tiek vērtēti kā pietiekami patstāvīgi, lai spētu pieņemt lēmumus, daudz neatskaitoties no pieaugušajiem,» paut pētījuma autores. ■

«Jauniešiem Friča Kristapsona simtgadē pienākas kādi svētki»

Elīna Lāce